

УДК 929 Ющенко:32(477)«2001»

Л. А. Комнат

СТВОРЕННЯ ВІКТОРОМ ЮЩЕНКО ПОЛІТИЧНОГО БЛОКУ НАША УКРАЇНА

Одеський Національний Політехнічний Університет,
просп. Шевченко, 1, Одеса, 65044, Україна

Комнат Лілія, аспірантка кафедри історії та етнографії України, e-mail: komnat@ukr.net

АНОТАЦІЯ

У статті розглядається процес формування особистості Віктора Ющенка, як нового провідного політика-реформатора, який з'явився на політичній арені в Україні на початку ХХ століття. Саме в той період часу з'явилася необхідність в новому, сильному та рішучому лідері, який мав би не тільки впроваджувати в життя нові, дієві реформи з одного боку, але й мав також своїми вчинками ілюструвати рішучість президента проводити реформи в країні. Саме таку роль і належало зіграти новообраному прем'єр-міністру Віктору Андрійовичу Ющенко. В складних умовах тиску зі сторони олігархічних кіл, формується абсолютно нова опозиція. Створення нового опозиційного блоку «Наша Україна» слугувало виникненню у владі нового кола політиків, які протистояли тодішній олігархічній верхівці влади, та прагнули до змін та перетворень в Україні. Ідея створення блоку у В. Ющенко виникла в 2001 році, а вже більше як за пів року, 15 лютого 2002 року блок був офіційно створений та почав свою діяльність.

Ключові слова: В. Ющенко; блок «Наша Україна»; реформування політичної влади.

Л. А. Комнат

СОЗДАНИЕ ВИКТОРОМ ЮЩЕНКО ПОЛИТИЧЕСКОГО БЛОКА НАША УКРАИНА

Одесский Национальный Политехнический Университет,
просп. Шевченко, 1, Одесса, 65044, Украина

Комнат Лилия, аспирантка кафедры истории и этнографии Украины, email: komnat@ukr.net

АННОТАЦИЯ

В статье рассматривается процесс формирования личности Виктора Ющенко, как нового ведущего политика-реформатора, который появился на политической арене в Украине в начале XX века. Именно в тот период времени появилась необходимость в новом, сильном и решительном лидере, который должен был не только внедрять в жизнь новые, действенные реформы с одной стороны, но и имел также своими поступками иллюстрировать решимость президента проводить реформы в стране. Именно такую роль и предстояло сыграть новоизбранному премьер-министру Виктору Андреевичу Ющенко. В сложных условиях давления со стороны олигархических кругов, формируется совершенно новая оппозиция. Создание нового оппозиционного блока «Наша Украина» послужило возникновению во власти нового круга политиков, которые противостояли тогдашней олигархийной верхушке власти, и стремились к изменениям и преобразованиям в Украине. Идея создания блока в Ющенко возникла в 2001 году, а уже более чем за полгода, 15 февраля 2002 блок был официально создан и начал свою деятельность.

Ключевые слова: В. Ющенко; блок «Наша Україна»; реформирования политической власти.

L. A. Komnat

THE CREATION OF POLITICAL BLOC «OUR UKRAINE» BY VIKTOR YUSHCHENKO

Odessa National Polytechnic University

ave. Shevchenko, 1, Odessa, 65082, Ukraine

Komnat Lilya, a graduate student of history and ethnography of Ukraine, email: komnat@ukr.net

ABSTRACT

This article considers the formation of personality of Viktor Yushchenko, as a new leading policy reformer who appeared on the political scene of Ukraine at the beginning of the XXth century. At that time there was a need for a new, strong and decisive leader who would not only enforce new, effective reforms on the one hand, but also had to illustrate the determination of the President to carry out reforms in the country. That is the role the newly elected Prime Minister Viktor Yushchenko had to play.

Under difficult conditions of pressure from the side of oligarchs' circles, a completely new opposition is forming. The creation of a new opposition bloc "Our Ukraine" in the government served to the emergence of a new circle of politicians who opposed the then oligarchs' apex of a power, and sought to changes and transformations in Ukraine. The idea to create a block came to Yushchenko in 2001, and it took more than half a year for the unit to be formally established and to start operating on February 15, 2002.

Keywords: Viktor Yushchenko; prime minister; reforming political power.

Наприкінці 1999 року перед Українською державою було два можливих шляхи розвитку, перший шлях був в обранні та запровадженні соціально-економічних реформ, другий залишитись в напруженій ситуації та обрати долю країни третього світу з нерозвиненою економікою, безробіттям та старою владою, яка для зміни ситуації у країні нічого не впроваджувала. Безперечно можна зазначити, що призначення Віктора Ющенка у 1999 р. прем'єр-міністром України відразу ж після перемоги Леоніда Кучми на виборах глави держави розглядалося більшістю політичних гравців, як крок до формування новітньої гілки виконавчої влади у державі. Віктор Ющенко прагнув реформувати систему, не руйнуючи її фундаменту, як це зробив американський Президент Франклін Теодор Рузвельт, якому вдалося підняти США з глибокої кризи.

Мета дослідження передбачає висвітлення подій кінця ХХ століття в Україні, політичних зрушень, які відбувались на той час в житті країни, приход до влади суттєво нового політика-реформатора Віктора Андрійовича Ющенко.

Історіографічна база дослідження постаті В. Ющенко невелика і обмежена переважно спогадами його колег, прихильників та однодумців, також в спогадах самого Ющенко.

Методологія даного дослідження ґрунтується на загальнонаукових принципах (історичності, об'єктивності, науковості) та історико-наукових методах (історико-типологічний, хронологічний), які дозволили об'єктивно дослідити період, коли Віктор Ющенко перебував на посаді прем'єр-міністра. В статті висвітлено визначну роль Віктора Ющенко, котрий виконував реформаторську політику у владі, заснував новий опозиційний блок, що стало поштовхом до кардинальних змін в історії української політики та держави.

Із моменту обрання прем'єр-міністром розпочинається політичний етап кар'єри Ющенко. Він обрав свій шлях. Шлях до нашої України [1]. Зазначимо що за час свого перебування на посаді прем'єр-міністра Ющенко провадив чимало нових реформ, але все ж таки реформи були але не завжди діяли. Отже під час перебування Віктора Ющенко на посаді прем'єр-міністра, відбувався процес формування урядом України новітньої концепції державного регулювання дії ринкових механізмів, вона була спрямована на досягнення максимального збалансування інтересів політики та економіки, суспільної і фінансової сфер [2]. Але перешкодою на шляху повноцінного реформування, такого, як планував уряд та особисто сам Ющенко, була постійна критика та тиск зі сторони олігархічних кіл влади. Провладним політикам, які були під опікою самого президента було не на руку, що навколо «КабМіну Ющенко-Тимошенко» так чи інакше – почала формуватися «реальна опозиція Кучмі».

29 травня 2001 р. виходить указ президента про звільнення від посади Віктора Ющенко [3]. Перед голосуванням за відставку Кабінету Міністрів – Ющенко виступав У Верховній Раді, і закінчив свою промову словами : «Я ще повернусь». Створення блоку "Наша Україна" було проголошено Віктором Ющенко 15 липня після приуроченого до 11-й річниці Декларації про державний суверенітет

України [4]. 16 липня 2001 Віктор Ющенко під час свого традиційного сходження на гору Говерла оголосив про намір створити опозиційний по відношенню до Леоніда Кучми блок партій [5].

Тоді він заявив, що завершив консультації з питань формування блоку, і повідомив його назву і мету: "Побудувати держава, яка насправді належить народу, виконує його волю, захищає його інтереси". У сходженні на Говерлу разом з Ющенком брали участь представники Народного Руху України, Українського Народного Руху та партії "Реформи і порядок", які енергійно відстоювали його перебування на посаді прем'єра. Тому "Наша Україна" з самого початку виглядала як об'єднання поміркованих націоналістів або, за українською термінологією, правоцентристів. Однак сам Ющенко вже 16 липня заявив, що в блок увійде широкий спектр політичних сил. Він також неодноразово заявляв, що готовий об'єднуватися з усіма, крім комуністів та олігархів, а також підкреслював, що для нього однаково важливі 4 ідеї: національно-демократична, ліберальна, соціал-демократична і християнсько-демократична [4].

Вже наприкінці літа лідер передвиборчого блоку "Наша Україна", экс-прем'єр Віктор Ющенко представив політраді Народного Руху України розширену інформацію про створення блоку. На зустрічі обговорювалася необхідність прискорення процесу створення робочих груп, які займатимуться розробкою програми блоку, механізму складання списку, створення координаційної ради. Ющенко, зокрема, повідомив про хід переговорів з політичними силами і громадськими організаціями про створення блоку. Коли Віктор Ющенко оголосив про початок формування виборчого блоку "Наша Україна" 16 липня. На той час ще не було ясно, які саме партії вбудуть входити в блок. Тоді Ющенко повідомив, що партії, які увійдуть до блоку, мають намір підписати спільну декларацію об'єднання; провести всеукраїнський форум, на якому обговорити і прийняти програму дій; сформувати єдиний виборчий список блоку, який здобуде перемогу на парламентських виборах [6].

9 січня 2002 року біля пам'ятника Михайлу Грушевському було підписано Угоду про створення Блоку Віктора Ющенка "Наша Україна". До складу Блоку, який взяв участь у парламентській кампанії, ввійшли десять партій: Конгрес українських націоналістів, Ліберальна партія України, Молодіжна партія України, Народний Рух

України, партія "Реформи і порядок", партія "Солідарність", партія "Християнсько-демократичний союз", політична партія "Вперед, Україно!", Республіканська християнська партія, Українська народна партія [7].

Спостерігачі одностайно відзначають, що це рішення було прийнято з прицілом на президентські вибори 2004 року, щоб розширити персональну електоральну базу Ющенко [4]. Проте ядро блоку було створено саме НРУ, УНР та ПРП. Обидва Рухи і ПРП ухвалили рішення про приєднання до нього у вересні. Решта учасників поповнили "Нашу Україну" пізніше. Формально угода про створення блоку, яке визначало представництво його учасників на міжпартійному з'їзді, була парафрована лідерами партій 28 грудня і офіційно підписано ними 9 січня. Домовленості були закріплені міжпартійним з'їздом 16 січня.

Формування "Нашої України" здавалося більш складним, ніж формування блоку "За єдину Україну". Рухи і ПРП вимагали для себе набагато більших квот у виборчому списку, ніж отримали в результаті. Однак Ющенко домігся скорочення цих квот за рахунок розширення частині списку, яку він сформував особисто. У підсумку авторитет Ющенко дозволив йому вирішити подібні протиріччя на свою користь [4].

Переломним моментом в політичній кар'єрі В. Ющенко стали «парламентські вибори-2002» – на яких Ющенко вперше виступив як «лідер політичної сили»; під ці вибори як раз був створений блок партій «Наша Україна» [8]. Створення блоку обійшлося партіям "Нашої України" помітно меншими втратами, ніж аналогічний процес в блоці "За єдину Україну". Утрату поніс лише НРУ, який втратив глави свого секретаріату Сергія Конєва, який увійшов в блок, створений "Рухом за єдність", і прес-секретаря НРУ Дмитра Пономарчука. Це спричинило розкол в декількох регіональних організаціях НРУ, проте в інших партіях-учасницях аналогічних процесів не спостерігалось.

Під час міжпартійного з'їзду "Нашої України" 16 січня вдалося уникнути публічних розбіжностей при затвердженні списків і програми. Екс-прем'єр визначає свій блок як альтернативний влади, але не опозиційний. В програмі акцент було зроблено на тому, що влада повинна бути моральною, відкритою і повернутися обличчям до

людей. У виступі на з'їзді Ющенко заявив, що блок має намір змінити владу, і назвав українську владну вертикаль корумпованою. Однак твердження про аморальність і корумпованості влади не переходили у виступах Ющенко і провідних політиків "Нашої України" в критику конкретних високопоставлених чиновників або в пропозиції конституційно змінити повноваження або порядок формування органів влади. Ряд гострих питань – наприклад, проблема мови – в програмі взагалі обійдений.

Реальна загальна мета в учасників блоку була одна – обмежити вплив тих, кого вони вважають олігархами і кланами. Для національно орієнтованих партій – це було входження у виконавчі структури і витіснення звідти тих, кого вони вважають неукраїнською владою. У культурному плані – вирішення проблеми українізації країни за допомогою адміністративних важелів. У зовнішній політиці – дистанціювання від Росії і курс на входження в НАТО.

Критерій розподілу місць у передвиборчому списку блоку не оголошувався. Другим номером після Ющенко йшов лідер профспілок Олександр Стоян, за ним слідували лідери НРУ, УНР та ПРП Геннадій Удовенко, Юрій Костенко і Віктор Пинзеник. Решта місць в десятці також зайняли національно орієнтовані політики. Кандидати "Нашої України" висунуті в 209 округах. Серед одномандатників керівник штабу блоку Петро Порошенко і колишні учасники Форуму національного порятунку Тарас Стецьків, Євген Жовтяк і Тарас Чорновіл. Ющенко дорікали в "засланні" в мажоритарні округи видних політиків, в першу чергу опозиціонерів. В цілому серед мажоритарників "Нашої України" трохи відомих і впливових фігур. При сприятливих обставинах "Наша Україна" могла б отримати найбільшу фракцію у Верховній раді. Але ідейна різноманітність блоку робила збереження цієї фракції проблематичним, незважаючи на те що більшість її депутатів будуть обрані за списком [4].

Вибори-2002 проходили під знаком – поділу «про-владних партій» і «опозиції». В вираженою опозиції до Кучми перебували три партії: БЮТ, комуністи, соціалісти. «Наша Україна» була «частково опозиційною». Про єдність опозиції – заявляла лише Ю. Тимошенко; в телезверненні вона закликала народ голосувати виключно за «партії опозиції»: «Нашу Україну», БЮТ, комуністів і соціалістів. І ось ця «опозиція Кучмі» виграла вибори, набравши в сумі 222 голоси (НУ –

112; КПУ – 65; БЮТ – 22; СПУ – 23). Ще 94 голоси – було у безпартійних (більшість «безпартійних» підтримували владу). Решта 134 голоси – у провладних партій [8].

Блок Віктора Ющенко набрав більше 23 відсотків голосів, здобувши 70 депутатських мандатів. На базі блоку було створено парламентську фракцію "Наша Україна", у яку ввійшло ще 47 депутатів-мажоритарників. Фракція "Наша Україна" – 117 депутатів – стала найбільшою опозиційною режимові Кучми парламентською фракцією. Крім того, вибори 2002 року вперше показали, що комуністичні ідеї стали втрачати свою підтримку в суспільстві [7]. Хоча Ющенко виграв вибори, проте програв «переговори після виборів» – він не зміг швидко створити більшість (компартія, яка була проти Кучми – обіцяла «союз з Ющенко», але в результаті лише тягнула час і обманула); а через місяць – більшість створила партія президента Л. Кучми «За єдину Україну!» в союзі з комуністами.

Однак, підсумком цих виборів стало те, що патріотичні блоки («Наша Україна» і БЮТ) виступили «несподівано потужно» – і реально стали претендувати на владу. Це був уже не колишній «РУХ, що складався з дисидентів і письменників» (які і не планували; і не могли реально «взяти владу»); це були блоки в яких були представлені «колишні міністри» та представники великого національного бізнесу – які могли реально «взяти владу і керувати державою» [8].

Отже, пройшовши до Верховної Ради з блоком "Наша Україна" Ющенко стає лідером однойменної фракції і членом парламентського комітету з питань прав людини, національних меншин і міжнародних відносин. По громадській лінії з 2003 року до січня 2005-го обіймав посади голови правління Всеукраїнської громадської організації "Наша Україна" і голови наглядової ради Міжнародного благодійного фонду "Україна 3000".

Література та джерела

1. Віктор Ющенко: Шлях до нашої України [Електронний ресурс] // Поступ : щоденна львівська інтернет-газета. — 2002. — 27 березня. — Режим доступу: http://postup.brama.com/020327/44_4_1.html. — Дата звернення: 22.06.2015.
2. Комнат Л. А. Сходження Віктора Ющенко на політичний «олімп» влади / Л. А. Комнат // Інтелігенція і влада. – О., 2015. – С. 292-299.

3. Указ президента України «Про звільнення В. Ющенко з посади Прем'єр-міністра України» від 29.05.2001 № 346/2001 // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/346/2001>. – Дата звернення: 22.07.2015.
4. Блок «Наша Україна» [Електронний ресурс] // Особова справа. – Режим доступу: http://sprava.civicua.org/yuschenko/you_ourukraine.html. – Дата звернення: 17.06.2015.
5. Наша Украина [Электронный ресурс] // Wikipedia. – Режим доступу: [https://ru.wikipedia.org/wiki/%CD%E0%F8%E0_%D3%EA%F0%E0%E8%ED%E0_\(%EF%E0%F0%F2%E8%FF\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/%CD%E0%F8%E0_%D3%EA%F0%E0%E8%ED%E0_(%EF%E0%F0%F2%E8%FF)). – Дата звернення: 22.06.2015.
6. Ющенко отчитался о ходе создания «Нашей Украины» [Электронный ресурс] // Корреспондент.net. – 2001. – 1 сентября. – Режим доступу до газети: <http://korrespondent.net/ukraine/politics/27427-yushchenko-otchitalsya-o-hode-sozdaniya-nashej-ukrainy>. – Дата звернення: 17.06.2015.
7. Наша історія [Електронний ресурс] // Наша Україна. Центральний інформаційний сервер. – Режим доступу: <http://www.razom.org.ua/454/455/>. – Дата звернення: 20.06.2015.
8. Виктор Андреевич Ющенко: Биография [Электронный ресурс] // People.su. – Режим доступу: <http://www.people.su/130074>. – Дата звернення: 06.05.2015.

REFERENCES

1. Postup (2002) Viktor Yushchenko: Shlyakh do nashoyi Ukrayiny – Viktor Yushchenko: The Way to our Ukraine [Online]. 27th March. Available from: http://postup.brama.com/020327/44_4_1.html. [Accessed: 22nd June 2015]. (In Ukrainian).
2. КОМНАТ, Л. (2014) Skhodzhennya Viktora Yushchenko na politychnyyu «olimp» vlady – Viktor Yushchenko's ascent to political "Olympus" of power. Intelihentsiya i vlada. Seriya: istoriya – Intellectuals and State Power. History series. Odessa: Astroprint. pp. 292-299. (In Ukrainian).
3. UKRAINE. Ukaz prezydenta Ukrayiny «Pro zvil'нення V. Yushchenka z posady Prem"yer-ministra Ukrayiny» vid 29.05.2001 № 346/2001 –

- Decree of the President of Ukraine "On the dismissal of Yushchenko as prime minister of Ukraine» of 29.05.2001 No. 346/2001 (2001) Kyiv: Verkhovna Rada of Ukraine. (In Ukrainian).
4. OSOBOVA SPRAVA - PERSONAL FILE (2001) Blok «Nasha Ukrayina» – Bloc "Our Ukraine". [Online] 17 May. Available from: http://sprava.civicua.org/yuschenko/you_ourukraine.html. [Accessed: 17nd June 2015]. (In Ukrainian).
 5. WIKIPEDIA (2015) Blok «Nasha Ukraina» - Bloc "Our Ukraine". [Online] 27th May. Available from: [https://ru.wikipedia.org/wiki/%CD%E0%F8%E0_%D3%EA%F0%E0%E8%ED%E0_\(%EF%E0%F0%F2%E8%FF\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/%CD%E0%F8%E0_%D3%EA%F0%E0%E8%ED%E0_(%EF%E0%F0%F2%E8%FF)). [Accessed: 22nd June 2015]. (In Russian).
 6. KORRESPONDENT.NET (2001) Jushhenko otchitalsja o hode sozdanija «Nashej Ukrainy» – Yushchenko reported on the creation of «Our Ukraine» [Online]. 1st September. Available from: <http://korrespondent.net/ukraine/politics/27427-yushchenko-otchitalsya-o-hode-sozdaniya-nashej-ukrainy>. [Accessed: 17nd June 2015]. (In Russian).
 7. NASHA UKRAYINA. TSENTRALNIY INFORMATSIYNIY SERVER - OUR UKRAINE. THE CENTRAL INFORMATION SERVER (2001) Nasha istoriya – Our story [Online]. May 2001. Available from: <http://www.razom.org.ua/454/455/>. [Accessed: 20nd June 2015]. (In Ukrainian).
 8. PEOPLE.SU. (2001) Viktor Andreevich Jushhenko: Biografija – Viktor A. Yushchenko: Biography [Online] 29 September. Available from: <http://www.people.su/130074>. [Accessed: 6 May 2015]. (In Russian).

Надійшла до редакції 19 листопада 2015 р.